

ДЗЕРЖИНСЬКИЙ РАЙОННИЙ СУД м. ХАРКОВА

ЄДРПОУ 02894036; проспект Перемоги, 52-В, м. Харків, 61202, тел. (057)336-82-70 e-mail inbox@dg.hr.court.gov.ua

УЗАГАЛЬНЕННЯ

судової практики та проблемних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних справах та судовий контроль за виконанням судових рішень за 2020-2022 роки

При проведенні аналізу судової практики використовувалися дані, які містяться в автоматизованій системі документообігу суду КП «Д-3», затверджених статистичних звітах суду форма №1-К, та матеріалах цивільних справ.

Аналіз практики та статистики проводиться за 2020-2022 роки.

1) Протягом 2020-2022 років судом було розглянуто 275 справ та матеріалів за скаргами на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення.

З них:

- 159 скарг розглянуто по суті (постановлено ухвалу про задоволення скарги або про відмову у задоволенні скарги),

- 49 матеріалів залишено без розгляду,

- 45 матеріалів повернуто скажникам,

- закрито провадження за 11 скаргами;

- постановлено 7 ухвал про відмову у відкритті провадження за скаргою;

- 4 скарги передано за підсудністю.

2) Протягом звітнього періоду судом було прийнято 80 судових рішень у формі ухвал щодо встановлення обґрунтованості скарги та визнання оскаржуваних рішень, дій чи бездіяльності неправомірними.

3) У 2020-2022 роках судом було прийнято 79 судових рішень у формі ухвал про відмову у задоволенні скарги на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця.

4. Аналіз судової практики щодо розгляду справ за скаргами на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця.

Аналізуючи судову практику за скаргами на рішення, дії чи бездіяльність державного або приватного виконавця, слід поділити всі справи на умовні категорії за критеріями предмету оскарження та природи правовідносин щодо яких виконується рішення.

До першої і найбільш численної умовної категорії відносяться скарги стягувачів на бездіяльність державних виконавців щодо невчинення дій з відкриття виконавчого провадження,

зокрема повернення державними виконавцями стягувачу виконавчих документів без прийняття до виконання з різних підстав (справи № 638/9247/16, 638/1393/20, 2-6764/11, 638/20479/16, 638/5785/16, 638/18492/16, 638/7450/18, 638/5925/20, 638/19855/15, 2-1664/10).

Правова позиція у справі № 2-6764/11 (провадження 4-с/638/184/20) узгоджується із дослідженою судовою практикою в подібних правовідносинах, і полягає в наступному.

19.10.2020 АТ «Укрсиббанк» подало до Шевченківського ВДВС на примусове виконання виконавчий лист, виданий 05.03.2013 у справі №2-6764/11 про звернення стягнення на предмет іпотеки. 20.10.2020 повідомленням державного виконавця Шевченківського ВДВС повернуто виконавчий документ без прийняття з тієї підстави, що згідно ухвали Дзержинського районного суду м. Харкова від 24.03.2014 виправлено помилку у виконавчому листі, допущену при його оформленні, а саме дати народження боржника, однак стягувачем не було долучено до заяви про відкриття дану ухвалу, що на переконання державного виконавця, унеможливило виконання рішення суду.

Суд задовольнив скаргу з наступних підстав.

Відповідно до частини п'ятої статті 124 Конституції України судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України. У пункті 9 частини третьої статті 129 Конституції України до основних засад судочинства віднесено обов'язковість рішень суду.

Згідно з практикою Європейського суду з прав людини виконання судових рішень у цивільних справах є складовою права на справедливий суд та однією з процесуальних гарантій доступу до суду, що передбачено статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (Рішення ЕЧПР у справі «Хорнсбі проти Греції» («Hornsby v. Greece») від 19 березня 1997 року (п. 40)). У Рішенні ЕЧПР у справі «Войтенко проти України» («Voytenko v. Ukraine») від 29 червня 2004 року Європейський суд з прав людини нагадує свою практику, що неможливість для заявника домогтися виконання судового рішення, винесеного на його чи її користь, становить втручання у право на мирне володіння майном, що викладене у першому реченні пункту першого статті 1 Протоколу № 1.

Виконання судового рішення є також сферою регулювання статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, оскільки виконання судових рішень у цивільних справах є складовою права на справедливий суд та однією з процесуальних гарантій доступу до суду, що передбачено статтею 6 Конвенції.

За правилами пункту першого частини другої статті 18 ЗУ «Про виконавче провадження» виконавець зобов'язаний здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом.

Згідно з ч.1 ст. 26 Закону, виконавець розпочинає примусове виконання рішення на підставі виконавчого документа, зазначеного у статті 3 цього Закону, зокрема за заявою стягувача про примусове виконання рішення.

Відповідно до ч. 1, ч. 2 ст. 18 Закону, виконавець зобов'язаний вживати передбачених цим Законом заходів щодо примусового виконання рішень, неупереджено, ефективно, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії.

Виконавець зобов'язаний, зокрема здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом.

Вимоги до виконавчого документу визначені ст. 4 ЗУ «Про виконавче провадження».

Частиною 4 статті 4 ЗУ «Про виконавче провадження» визначено, що виконавчий документ повертається стягувачу органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем без прийняття до виконання протягом трьох робочих днів з дня його пред'явлення, якщо: 1) рішення, на підставі якого видано виконавчий документ, не набрало законної сили (крім випадків, коли рішення у встановленому законом порядку допущено до негайного виконання); 2) пропущено встановлений законом строк пред'явлення виконавчого документа до виконання; 3) боржника визнано банкрутом; 4) Національним банком України прийнято рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку-боржника; 5) юридичну особу - боржника припинено; 6) виконавчий документ не відповідає вимогам,

передбаченим цією статтею, або якщо стягувач не подав заяву про примусове виконання рішення відповідно до статті 26 цього Закону; 7) виконання рішення не передбачає застосування заходів примусового виконання рішень; 8) стягувач не надав підтвердження сплати авансового внеску, якщо авансування є обов'язковим; 9) виконавчий документ не підлягає виконанню органами державної виконавчої служби, приватним виконавцем; 10) виконавчий документ пред'явлено не за місцем виконання або не за підвідомчістю; 11) Фондом гарантування вкладів фізичних осіб прийнято рішення про початок процедури тимчасової адміністрації або ліквідації банку.

Частиною 3 статті 26 ЗУ «Про виконавче провадження» передбачено, що у заяві про примусове виконання рішення стягувач має право зазначити відомості, що ідентифікують боржника чи можуть сприяти примусовому виконанню рішення (рахунок боржника, місце роботи чи отримання ним інших доходів, конкретне майно боржника та його місцезнаходження тощо), рахунки в банківських установах для отримання ним коштів, стягнутих з боржника, а також зазначає суму, яка частково сплачена боржником за виконавчим документом, за наявності часткової сплати. За ч. 5 вказаної статті виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня надходження до нього виконавчого документа виносить постанову про відкриття виконавчого провадження.

Суд зазначив, що з оскаржуваного повідомлення про повернення виконавчого документу стягувачу без прийняття до виконання державним виконавцем прийнято рішення про повернення у зв'язку з тим, що стягувачем не було долучено до заяви про відкриття ухвалу про виправлення помилки у виконавчому документі. Також державний виконавець вказав, що виконавчий документ не містить реєстраційного номеру облікової картки платника податків.

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 22 серпня 2018 року у справі № 471/283/17-ц (провадження № 61-331св18) зроблено висновок, що «згідно з ч. 1 та 2 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження» виконавець зобов'язаний вживати передбачених цим Законом заходів щодо примусового виконання рішень, неупереджено, ефективно, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії. Пунктом 3 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження» передбачено, що виконавець під час здійснення виконавчого провадження має право з метою захисту інтересів стягувача одержувати безоплатно від державних органів, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, посадових осіб, сторін та інших учасників виконавчого провадження необхідні для проведення виконавчих дій пояснення, довідки та іншу інформацію, в тому числі конфіденційну. Тому відсутність у виконавчому листі відомостей про дату народження боржника, реєстраційний номер облікової картки платника податків та його паспортні дані не є підставою для повернення державним виконавцем виконавчих документів без прийняття до виконання».

Такі ж висновки викладені у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 16 жовтня 2019 року у справі № 219/7439/14-ц (провадження № 61-31681св18) та у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 08 травня 2019 року у справі № 813/2125/16 (адміністративне провадження № К/9901/21841/18).

Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 11 грудня 2019 року у справі № 487/3774/16-ц (провадження № 61-42083св18) зробив аналогічний висновок з посиланням на правову позицію Верховного Суду України, викладену у постанові від 21 травня 2014 року у справі № 6-45цс14.

Європейський суд з прав людини вказує, що «право на суд» було б ілюзорним, якби правова система Договірної держави допускала, щоб остаточне судове рішення, яке має обов'язкову силу, не виконувалося на шкоду одній із сторін. Важко собі навіть уявити, щоб стаття 6 детально описувала процесуальні гарантії, які надаються сторонам у спорі, а саме: справедливий, публічний і швидкий розгляд, - і водночас не передбачала виконання судових рішень. Якщо вбачати у статті 6 тільки проголошення доступу до судового органу та права на судове провадження, то це могло б породжувати ситуації, що суперечать принципу верховенства права, який Договірні держави зобов'язалися поважати, ратифікуючи Конвенцію. Отже, для цілей статті 6 виконання рішення, ухваленого будь-яким

судом, має розцінюватися як складова частина «судового розгляду» (HORNSBY v. GREECE, № 18357/91, § 40, ЄСПЛ, від 19 березня 1997 року).

Таким чином, сама лише відсутність у виконавчому документі окремих відомостей про особу боржника не є підставою для повернення виконавчих документів без прийняття до виконання, більш того вимога державного виконавця про долучення до заяви про відкриття провадження ухвали про виправлення помилки не ґрунтується на нормах вищезазначених Законів.

З урахуванням викладеного суд зобов'язав державного виконавця або іншу посадову особу органу ДВС вирішити питання про відкриття виконавчого провадження за виконавчим документом №2-6764/11, який виданий Держинським районним судом м. Харкова.

Варто зазначити, що судова практика суду в цій категорії правовідносин є єдиною, як у в частині мотивів ухвалення судового рішення, так і власне результату розгляду скарги. Винятком є лише ухвала суду у справі № 2-1664/10 (провадження № 4-с/638/184/21), де суд у подібних правовідносинах дійшов висновку про відмову у задоволенні скарги з тих підстав, що оскільки виконавчий документ № 2-1664/10, виданий Держинським районним судом м. Харкова від 06.09.2021 року, не відповідав вимогам, передбаченим ст. 4 ЗУ «Про виконавче провадження», тому повертаючи виконавчий документ стягувачу без прийняття до виконання, державний виконавець діяв відповідно до вимог Закону «Про виконавче провадження», у зв'язку із чим, правові підстави вважати такі дії державного виконавця неправомірними, - відсутні.

Окрім зазначених підстав для повернення без прийняття до виконання виконавчих документів, державним виконавцем у справі № 638/19855/15 було повернуто виконавчий лист без прийняття до виконання у зв'язку з відсутністю квитанцій про сплату авансового внеску, згідно ч.2 ст. 26 Закону України « Про виконавче провадження».

У даній справі стягувач Національна академія Національної гвардії України вважав вказані дії незаконними, оскільки академія є державним вищим навчальним закладом, підпорядкованим ГУ НГ України. Фінансування академії здійснюється з державного бюджету, та за таких обставин заявник вважав, що має право не вносити авансовий внесок для примусового виконання вказаного рішення.

Розглядаючи скаргу, суд дійшов висновку, що скаржник помилково ототожнює юридичну особу, тобто академію, з її засновником або органом управління. Суд зазначив, що в даному випадку виключається можливість звільнення стягувача від сплати авансового внеску, так як ст. 26 Закону України « Про виконавче провадження» передбачено вичерпний перелік осіб, які звільняються від сплати авансового внеску при примусовому стягненні. За наведених вище підстав суд відмовив у задоволенні скарги, оскільки в процесі проведення виконавчих дій, державним виконавцем було дотримано всіх вимог, що передбачені Законом України «Про виконавче провадження».

Другу умовну категорію справ складають скарги боржників на дії та рішення державних та приватних виконавців щодо відкриття виконавчого провадження

У зазначеній категорії справ можна виділити такі підстави оскарження постанов державних та приватних виконавців про відкриття виконавчого провадження, зокрема:

- прийняття виконавчого листа до виконання поза межами строку для пред'явлення його до виконання (№ 2-10157/10, 638/14048/13, 638/3931,14, 638/6772/17, 2-1449/11);
- невідповідність змісту постанови про відкриття виконавчого провадження змісту виконавчого листа та/або рішення суду (справа № 2-10157/10, 2-9894/09);
- відкриття виконавчого провадження щодо особи, щодо якої повинні застосовуватися обмеження по вчиненню виконавчих дій (справи № 638/16814/19, 638/15165/19, 638/17390/19, 638/17389/19, 638/17659/19, 638/5612/19, 638/17660/19, 638/5610/19);
- інші підстави (№ 2-6764/11, 638/14436/13, 638/16620/18).

У справі № 2-10157/10 (провадження № 4-с/638/32/20) Держинським районним судом м. Харкова 22.06.2012 видано виконавчі листи про стягнення з Г. на користь ПАТ «Банк Форум»

заборгованості за кредитним договором у розмірі 118544,95 грн. Ухвалою суду від 27.03.2019 замінено вибулого стягувача ПАТ «Банк Форум» на ТОВ «ФК «Женева»

05.06.2019 приватним виконавцем Кудряшовим Д.В. на підставі заяви ТОВ «ФК «Женева» та виконавчого листа № 2-10157/10 винесено постанову про відкриття виконавчого провадження.

Задовольняючи скаргу боржника Г. та скасовуючи зазначену постанову, суд виходив з того, що приписами ч.1 ст. 12 ЗУ «Про виконавче провадження» (в редакції від 02.06.2016, чинній на момент видачі виконавчого документу) визначено, що за загальним правилом, виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох років.

Як вбачається, з постанови державного виконавця про відкриття виконавчого провадження від 26.10.2012 ПАТ «Банк Форум» подало заяву про примусове виконання рішення №2-10157/10.

Постановою державного виконавця від 14.04.2016 повернуто стягувачу виконавчий документ №2-10157/10, на підстав п.4 ч.1 ст. 47, ст. 50 ЗУ «Про виконавче провадження». Крім того, в постанові зазначено, що виконавчий документ може бути повторно пред'явлений для виконання в строк до 14.04.2017.

Відповідно до п.5 Перехідних Положень ЗУ «Про виконавче провадження» (в редакції від 02.06.2016) виконавчі документи, видані до набрання чинності цим Законом пред'являються до виконання у строки, встановлені цим законом. Відповідно до ст. 12 ЗУ «Про виконавче провадження» виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох років.

Згідно ч. 5 ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження» у разі повернення виконавчого документа стягувачу у зв'язку з неможливістю в повному обсязі або частково виконати рішення, строк пред'явлення такого документа до виконання після переривання встановлюється з дня його повернення, в даному випадку з 14.04.2016.

Відповідно до ч. 5 ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження» строки пред'явлення виконавчого документа до виконання перериваються у разі повернення виконавчого документа стягувачу у зв'язку з неможливістю в повному обсязі або частково виконати рішення строк пред'явлення такого документа до виконання після переривання встановлюється з дня його повернення, а в разі повернення виконавчого документа у зв'язку із встановленою законом заборонаю щодо звернення стягнення на майно чи кошти боржника, а також проведення інших виконавчих дій стосовно боржника - з дня закінчення строку дії відповідної заборони.

Враховуючи, що виконавчий лист виданий 22.06.2012, а річний строк пред'явлення виконавчого документа до виконання після повернення листа стягувачу 14.04.2016 закінчувався вже після набрання чинності Закону України «Про виконавче провадження» 05 жовтня 2016 року, тобто 14.04.2017, суд дійшов до висновку, що в даному випадку строк пред'явлення виконавчого листа визначався у три роки, що відповідало приписам чинного законодавства.

Враховуючи, що Закон України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року набув чинності 05 жовтня 2016 року, то строк пред'явлення виконавчого листа до виконання почався 14.04.2016, а строк три роки, визначений для пред'явлення спливав 14.04.2019.

Отже, стягувачем ПАТ «ФК «Женева» пред'явлено виконавчий лист, з виконання рішення 05.06.2019 після спливу трирічного строку пред'явлення виконавчого документу у справі №2-10157/10, а приватним виконавцем не було взято до уваги зазначено та прийнято постанову про відкриття виконавчого провадження, а у подальшому і ряд інших постанов.

Варто зазначити, що такі висновки суду щодо застосування Закону України «Про виконавче провадження» №1404-VIII від 02 червня 2016 року узгоджуються з правовою позицією Верховного Суду, викладеною у постанові від 07 лютого 2020 року у справі №2018/6-343/11, відповідно до якої аналіз пункту 5 Розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження» №1404-VIII від 02 червня 2016 року свідчить, що він застосовується до виконавчих документів, строк пред'явлення до виконання за якими не сплинув на час набрання чинності Законом №1404-VIII від 02 червня 2016 року. Для пункту 5 Розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» не передбачено зворотної дії в часі і можливості застосування норм Закону №1404-VIII від 02 червня

2016 року до виконавчих документів, строк пред'явлення до виконання за якими сплинув на час набрання ним чинності.

У справі № 638/3931/14 (провадження 4-с/638/16/20) 25.08.2015 до органу державної виконавчої служби надійшов на виконання виконавчий лист № 638/3931/14, виданий Держинським районним судом м. Харкова 25.08.2015. Того ж дня державним виконавцем на підставі п. 8 ст. 26 ЗУ «Про виконавче провадження» винесено постанову про відмову у відкритті виконавчого провадження, у зв'язку з тим, що стягувачем не направлено разом із заявою про примусове виконання виконавчого листа довіреність.

Суд зазначив, що строки пред'явлення виконавчого документу до виконання перериваються пред'явленням виконавчого документа до виконання, що передбачено ст. 23 ЗУ «Про виконавче провадження» в ред., що діяла до 04.10.2016 року. Тому на час повторного винесення державним виконавцем постанови від 01.04.2016 року про відкриття виконавчого провадження, річний строк пред'явлення виконавчого документа до виконання, передбачений ст. 22 ЗУ «Про виконавче провадження» в ред., що діяла до 04.10.2016 року, пропущено не було.

Відповідно до п. 2 ч. 1, п. 2 ч. 2 ст. 22 ЗУ «Про виконавче провадження» від 21.04.1999 року № 606-XIV в редакції, яка діяла станом на 25.08.2015 року (дату видачі виконавчого листа) виконавчі документи можуть бути пред'явлені до виконання протягом року, якщо інше не передбачено законом який встановлюється для виконання судових рішень з наступного дня після набрання рішенням законної сили.

Згідно ст. 23 ЗУ «Про виконавче провадження» в редакції від 21.04.1999 № 606-XIV строки пред'явлення виконавчого документу до виконання перериваються пред'явленням виконавчого документу до виконання. Після переривання строку пред'явлення виконавчого документу до виконання перебіг строку поновлюється. Час, що минув до переривання строку, до нового строку не зараховується.

На підставі викладеного суд дійшов висновку, що дії державного виконавця щодо відкриття виконавчого провадження з примусового виконання виконавчого листа по справі №638/3931/14 обгрунтовані і відповідають положенням ЗУ «Про виконавче провадження» оскільки стягувачем в останній день строку було пред'явлено виконавчий документ до виконання, оскільки строк пред'явлення виконавчого документу до виконання перервався. Стягувачем був повторно пред'явлений виконавчий лист до виконання без порушень строків. З цих підстав у задоволенні скарги було відмовлено.

У справі № 2-10157/10 (провадження № 4-с/638/152/21) судом встановлено, що у виконавчому листі, виданому 14 квітня 2021 року Держинським районним судом м. Харкова, зазначено, що підлягає стягненню з Г. на користь ПАТ «Банк Форум» в особі Харківської філії сума заборгованості за кредитним договором в розмірі 118 544,95 грн, що в доларовому еквіваленті за курсом НБУ становить 14957,41 доларів США.

У постанові приватного виконавця про відкриття виконавчого провадження від 27 травня 2021 року визначено суму заборгованості за кредитним договором в розмірі 14957,41 доларів США, зазначено про стягнення з боржника основної суми винагороди приватного виконавця у розмірі 1495,74 доларів США.

Задовольняючи скаргу на постанову від 27 травня 2021 року, суд виходив з наступного.

Згідно із п.5 ч.1 ст. 4 ЗУ «Про виконавче провадження» у виконавчому документі зазначається резолютивна частина рішення, що передбачає заходи примусового виконання рішень.

Статтею 99 Конституції України визначено, що грошовою одиницею України є гривня.

Відповідно до ст. 192 ЦК України гривня є законним платіжним засобом на території України. Іноземна валюта може використовуватися в Україні у випадках і в порядку, встановлених законом.

За змістом ст. 524 ЦК України грошовим визнається зобов'язання, виражене у грошовій одиниці України - гривні, проте в договорі сторони можуть визначити грошовий еквівалент зобов'язання в іноземній валюті.

Згідно із ст. 533 ЦК України грошове зобов'язання має бути виконане у гривнях. Якщо у зобов'язанні визначено грошовий еквівалент в іноземній валюті, сума, що підлягає сплаті у гривнях, визначається за офіційним курсом відповідної валюти на день платежу, якщо інший порядок її визначення не встановлений договором або законом чи іншим нормативно-правовим актом. Використання іноземної валюти, а також платіжних документів в іноземній валюті при здійсненні розрахунків на території України за зобов'язаннями допускається у випадках, порядку та на умовах, встановлених законом.

Відповідно до ч. 2 ст. 48 ЗУ «Про виконавче провадження» стягнення за виконавчими документами звертається в першу чергу на кошти боржника у національній та іноземній валютах, інші цінності, у тому числі на кошти на рахунках боржника у банках та інших фінансових установах.

Частиною 3 ст. 49 ЗУ «Про виконавче провадження» визначено, що у разі обчислення суми боргу в іноземній валюті виконавець у результаті виявлення у боржника коштів у відповідній валюті стягує такі кошти на валютний рахунок органу державної виконавчої служби, а приватний виконавець - на відповідний рахунок приватного виконавця для їх подальшого перерахування стягувачу. У разі виявлення коштів у гривнях чи іншій валюті виконавець за правилами, встановленими частинами першою і другою цієї статті, дає доручення про купівлю відповідної валюти та перерахування її на валютний рахунок органу державної виконавчої служби, а приватний виконавець - на відповідний рахунок приватного виконавця.

З правового аналізу зазначених норм вбачається, що правовий режим іноземної валюти на території України, хоча і пов'язується з певними обмеженнями в її використанні як платіжного засобу, тим не менше, не виключає здійснення платежів в іноземній валюті, у випадках та в порядку, визначених в договорі, законі, нормативно-правовому акті тощо.

Визначаючи характер грошового зобов'язання, судом було визначено стягнення з боржника суми саме в національній валюті, що на момент ухвалення рішення суду становило визначений за офіційним курсом НБУ еквівалент в іноземній валюті, зважаючи на що приватний виконавець під час відкриття виконавчого провадження неправомірно визначив суму заборгованості за кредитним договором в іноземній валюті, що призвело до протиправної зміни суті обов'язку боржника, який має бути примусово виконаний в національній валюті.

У разі ухвалення судом рішення про стягнення боргу в національній валюті України – гривні, стягувачу має бути перерахована саме в національній валюті, яка визначена судовим рішенням, а не її еквівалент в іноземній валюті - доларі США.

Як вбачається з висновків щодо застосування норм права, викладених у постанові Великої Палати Верховного Суду від 04 липня 2018 року у цивільній справі № 761/12665/14-ц у разі зазначення у судовому рішенні про стягнення суми коштів в іноземній валюті з визначенням еквіваленту такої суми у гривні стягувачеві має бути перерахована вказана у резолютивній частині судового рішення сума в іноземній валюті, а не її еквівалент у гривні. Перерахування стягувачеві суми у національній валюті України чи іншій валюті, аніж валюта, зазначена у резолютивній частині судового рішення, не вважається належним виконанням судового рішення.

В даній справі самостійне визначення приватним виконавцем суми боргу в іноземній валюті за офіційним курсом НБУ та подальше її стягнення не може вважатися належним виконанням рішення суду, зважаючи на що дії приватного виконавця щодо відкриття виконавчого провадження в визначенням суми заборгованості в іноземній валюті є протиправними, у зв'язку з чим суд дійшов висновку про неправомірність дій приватного виконавця щодо відкриття виконавчого провадження та зобов'язання приватного виконавця скасувати постанову про відкриття виконавчого провадження від 27 травня 2021 року.

У справі № 2-9894/09 (провадження 4-с/638/7/20) 19.07.2019 року відкрито виконавче провадження щодо примусового виконання виконавчого листа № 2-9894/09 від 18.09.2012 року, виданого Дзержинський районним судом м. Харкова.

У виконавчому листі стягувачем зазначено ПАТ «ОТП Банк» в особі регіонального відділення АТ «ОТП Банк» в м. Харкові, код ЄДРПОУ 21685166.

Постановою приватного виконавця від 19.07.2019 року відкрито виконавче провадження за вказаним вище виконавчим листом, де стягувачем зазначено ТОВ «ОТП Факторинг Україна».

Постановою приватного виконавця від 14.01.2020 року внесено зміни (доповнення) в автоматизованій системі виконавчого провадження до всіх процесуальних документів виконавчого провадження, а саме замість стягувача Товариство з обмеженою відповідальністю «ОТП Факторинг Україна» зазначено стягувач Публічне акціонерне товариство «ОТП Банк».

Розглядаючи скаргу, суд керувався наступним.

Відповідно до ст. 74 Закону «Про виконавче провадження» начальник відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, при здійсненні контролю за рішеннями, діями державного виконавця під час виконання рішень має право у разі, якщо вони суперечать вимогам закону, своєю постановою скасувати постанову або інший процесуальний документ (або їх частину), винесені у виконавчому провадженні державним виконавцем, зобов'язати державного виконавця провести виконавчі дії в порядку, встановленому цим Законом.

Начальник відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, або виконавець з власної ініціативи чи за заявою сторони виконавчого провадження може виправити допущені у процесуальних документах, винесених у виконавчому провадженні, граматичні чи арифметичні помилки, про що виноситься відповідна постанова.

Оскільки в постанові про відкриття виконавчого провадження від 19.07.2019 року дійсно була допущена описка, замість «стягувач – Публічне акціонерне товариство «ОТП Банк» зазначено «стягувач Товариство з обмеженою відповідальністю «ОТП Факторинг Україна», незважаючи на той факт, що сама постанова прийнята відповідно до норм діючого законодавства, скаржник як сторона виконавчого провадження, не був позбавлений можливості звернутись до приватного виконавця із заявою про усунення такої помилки в вищезазначеній постанові.

Враховуючи вищезазначені норми права, обставини справи, зокрема той факт, що скаржником не доведено порушення його прав і свобод з боку дій приватного виконавця, зокрема протиправності прийняття вищезазначеної постанови про відкриття виконавчого провадження від 19.07.2019, суд дійшов висновку, що постанова прийнята відповідно до вимог Закону України «Про виконавче провадження», усунення помилки (описки), допущеної в постанові про відкриття вирішується шляхом винесення окремої постанови в позасудовому порядку, з урахуванням всіх обставин справи, дійшов до висновку про відсутність підстав для задоволення скарги.

ДП «Український науково-технічний центр металургійної промисловості «ЕНЕРГОСТАЛЬ» оскаржувало постанови державних виконавців про відкриття виконавчого провадження з тієї підстави, що підприємство є особою, щодо якої повинні застосовуватися обмеження по вчиненню виконавчих дій, оскільки є правонаступником підприємств, які входили до переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, у справах № 638/16814/19, 638/15165/19, 638/17390/19, 638/17389/19, 638/17659/19, 638/5612/19, 638/17660/19, 638/5610/19

Висновки суду у справі № 638/17659/19 (провадження № 4-с/638/126/20) повністю узгоджуються із судовою практикою щодо подібних скарг даного стягувача, і полягають в наступному.

Постановою головного державного виконавця відкрито виконавче провадження щодо Державного підприємства «Український науково-технічний центр металургійної промисловості «Енергосталь» про стягнення з боржника нарахованої, але несплаченої заробітної плати.

Вирішуючи справу, суд керувався наступними.

Пунктом 3 розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» ЗУ від 02.10.2019 «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» (далі - Закон №145-ІХ) визначено, що забороняється вчиняти виконавчі дії відповідно до ЗУ "Про виконавче провадження" щодо об'єктів права державної власності, які на день набрання чинності цим Законом були включені до переліків, затверджених ЗУ «Про перелік об'єктів

права державної власності, що не підлягають приватизації», протягом трьох років з дня набрання чинності цим Законом, крім стягнення грошових коштів і товарів, що були передані в заставу за кредитними договорами.

З Переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, затвердженого ЗУ «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» від 07.07.1999 (далі - Закон №847-ХІУ) вбачається, що Державне підприємство «Український науково-технічний центр металургійної промисловості «Енергосталь», код ЄДРПОУ 31632138 до нього не входить.

Скаржник вказує, що на даний час ДП «УкрНТЦ «Енергосталь» є правонаступником інших підприємств, які входили до переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, в зв'язку з чим до нього повинні застосовуватися обмеження по вчиненню виконавчих дій, встановленні Законом №145-ІХ.

Однак, враховуючи, що перелік підприємств, затверджений Законом №847-ХІУ, є вичерпним, до Закону №847-ХІУ неодноразово вносилися зміни щодо переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, але щодо скаржника такі зміни внесені не були, суд вважає позицію скаржника необгрунтованою. З цих підстав у задоволенні скарги було відмовлено.

Аналіз судової практики свідчить, що безумовними підставами для скасування постанов про відкриття виконавчого провадження є визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню, а також відсутність у приватних виконавців повноважень щодо примусового виконання рішень, за якими боржниками є діти, та

Так до прикладу у справі № 2-6764/11 (провадження № 4-с/638/48/20) боржником оскаржено постанову приватного виконавця про відкриття виконавчого провадження з тієї підстави, зокрема, що у приватних виконавців відсутні повноваження щодо примусового виконання рішень, за якими боржниками є діти.

Задовольняючи скаргу, суд виходив з наступного.

Відповідно до ст. 6 Сімейного кодексу України «Правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття. Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років».

Отже, боржник за виконавчим листом №2-6764/11, виданим Дзержинським районним судом м. Харкова 05.03.2013 р., Д. народилась 18.01.2004 р., тобто на час винесення приватним виконавцем оскаржуваних постанов їй виконалось лише 15 років, і відповідно до ст. 6 Сімейного кодексу України вона є дитиною.

Згідно зі ст. 5 Закону «Про виконавче провадження» приватний виконавець не має право здійснювати примусове виконання рішень, за якими боржниками є діти.

Відповідно до ст.15 Закону «Про виконавче провадження» сторонами виконавчого провадження є стягувач і боржник. Згідно з ст. 16 цього закону, що регулює представництво сторін зазначає, що діти реалізують свої права та виконують обов'язки, пов'язані з виконавчим провадженням, відповідно до вимог закону через своїх законних представників. Отже, представництво боржника-дитини законним представником не змінює сторону виконавчого провадження та у цій справі «боржником» є неповнолітня Д., а Д. є її «законним представником». Таким чином позиція стягувача у відзиві, що відкриття провадження в цій справі не суперечить ст. 5 Закону «Про виконавче провадження» не відповідає вимогам закону.

Зазначена обставина стала однією з підстав для задоволення скарги та скасування оскаржуваної постанови.

У справі № 638/16620/18 суд скасував постанову від 16.10.2019 року про відкриття виконавчого провадження, оскільки ухвалою Дзержинського районного суду м. Харкова від 17.02.2020 року виконавчий лист №638/16620/18, на підставі якого відкрито виконавче провадження, визнано таким, що не підлягає виконанню.

До третьої категорії справ можна віднести скарги боржників на постанови державних та приватних виконавців щодо накладення арешту на рахунки, передбачені частиною третьою статті 52 Закону України «Про виконавче провадження».

У справах № 638/1976/21, 638/6025/19, 638/449/17, 638/15693/18, 638/1847/17, 638/9364/19 суди дійшли висновків про обґрунтованість скарг та визнання оскаржуваних рішень неправомірними з наступних підстав.

Так у справі № 638/1976/21 (провадження № 4-с/638/188/21) постановою державного виконавця від 25 серпня 2021 року накладено арешт на банківський рахунок боржника Ш., зокрема на грошові кошти, які надходять зі сплати соціальної допомоги та аліментів на дітей.

31 серпня 2021 року боржник Ш. звернулася із заявою до Шевченківського відділу державної виконавчої служби у місті Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Харків) про зняття арешту з банківського рахунку, оскільки на вказаний рахунок надходять грошові кошти зі сплати аліментів на утримання дітей та соціальні кошти, однак 07 вересня 2021 року державним виконавцем була надана відповідь на звернення, якою роз'яснено перелік підстав для зняття арешту з належного мені рахунку та зазначено про відсутність підстав, встановлених ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження» для зняття арешту з рахунку.

Задовольняючи скаргу в цій частині, суд виходив з наступного.

Згідно пункту 7 частини третьої статті 18 Закону України «Про виконавче провадження» виконавець під час здійснення виконавчого провадження має право накладати арешт на кошти та інші цінності боржника, зокрема на кошти, які перебувають у касах, на рахунках у банках, інших фінансових установах та органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів (крім коштів на рахунках платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, коштів на рахунках із спеціальним режимом використання, спеціальних та інших рахунках, звернення стягнення на які заборонено законом), на рахунки в цінних паперах, а також опечатувати каси, приміщення і місця зберігання грошей.

Статтею 56 цього Закону передбачено, що арешт майна (коштів) боржника застосовується для забезпечення реального виконання рішення. Арешт на майно (кошти) боржника накладається виконавцем шляхом винесення постанови про арешт майна (коштів) боржника або про опис та арешт майна (коштів) боржника. Арешт на майно боржника може накладатися державним виконавцем, в т.ч., шляхом винесення постанови про арешт коштів та інших цінностей боржника, що знаходяться на рахунках і вкладах чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах. Арешт накладається у розмірі суми стягнення з урахуванням виконавчого збору, витрат виконавчого провадження, штрафів та основної винагороди приватного виконавця на все майно боржника або на окремі речі.

Відповідно до частини третьої статті 52 Закону України «Про виконавче провадження» не підлягають арешту в порядку, встановленому цим Законом, кошти, що перебувають на рахунках із спеціальним режимом використання, спеціальних та інших рахунках, звернення стягнення на які заборонено законом. Банк, інша фінансова установа, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у разі надходження постанови виконавця про арешт коштів, що знаходяться на таких рахунках, зобов'язані повідомити виконавця про цільове призначення рахунку та повернути постанову виконавця без виконання в частині арешту коштів, що знаходяться на таких рахунках.

Відповідно до положень ст. 179 СК України аліменти, одержані на дитину є власністю дитини.

Кошти, які сплачуються у формі аліментів на користь одного з батьків, мають цільове призначення - використання в інтересах дитини. Відповідно, накладення на них арешту (як і звернення стягнення) навіть для забезпечення виконання судового рішення є протиправним.

Такі висновки суду узгоджуються з правовою позицією Верховного Суду, викладеною у постанові від 14 березня 2018 року у справі 682/690/16-ц.

У постанові від 04 березня 2020 року у справі №752/22214/16-ц Верховний Суд дійшов висновку, що під цільовим призначенням потрібно розуміти витрати спрямовані на забезпечення

потреб та інтересів дитини, зокрема потреби у харчуванні, лікуванні, одязі, гігієні, забезпечення речами, необхідними для розвитку і виховання дитини, реалізації її здібностей.

Згідно пункту 1 частини четвертої статті 59 Закону України «Про виконавче провадження» підставами для зняття виконавцем арешту з усього майна (коштів) боржника або його частини є отримання виконавцем документального підтвердження того, що рахунок боржника має спеціальний режим використання та /або звернення стягнення на такі кошти заборонено законом.

Відповідно до копії заяви від 05 жовтня 2021 року боржник Ш. зверталася до виконавця з клопотанням про скасування арешту коштів на рахунку, долучивши до клопотання виписку по рахунку, яка підтверджує спеціальний статус рахунку, однак матеріали справи не містять відомостей щодо скасування державним виконавцем арешту коштів боржника.

Встановивши, що державний виконавець, який отримав документальне підтвердження того, що рахунок боржника має спеціальний режим використання, не зняв арешт з коштів боржника, розміщених на відповідному рахунку, суд дійшов висновку, що права боржника у виконавчому провадженні підлягали захисту в судовому порядку.

Враховуючи, що грошові кошти на даному рахунку є власністю дітей, на утримання яких стягуються аліменти, відповідно до ч. 1 ст. 321 ЦК України право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні.

Окрім того, відповідно до ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права приватної власності. Право власності є непорушним.

Таким чином, оскільки з моменту накладення арешту на банківський рахунок діти обмежені у здійсненні права власності на аліменти, оскільки накладення арешту автоматично заблокувало рух грошових коштів і призвело до порушення їх прав на отримання виплат зі сплати аліментів, суд вважав, що накладення арешту на рахунок, який призначений для виплати соціальної допомоги, порушує права не тільки боржника, а і її дітей.

Досліджені в судовому засіданні докази достовірно вказували на те, що грошові кошти на картковому рахунку, на які державним виконавцем накладено арешт, одержані боржником як аліменти на дітей та соціальні виплати, у зв'язку з цим постановою державного виконавця від 25 серпня 2021 року про накладення арешту на грошові кошти, що містяться на даному картковому рахунку, визнана судом протиправною та такою, що підлягає скасуванню.

У справі № 638/449/17 (провадження 4-с/638/183/20) постановою державного виконавця від 16.10.2020 в межах виконавчого провадження №58497250, накладено арешт на грошові кошти боржника Я., які містяться на відкритих рахунках, а також на кошти на рахунках, що будуть відкриті після винесення постанови про арешт коштів боржника, крім коштів, що містяться на рахунках накладення арешту та/або звернення стягнення на які заборонено законом, та належить боржнику.

Скаржник Я. зазначила, що рахунок в АТ КБ «ПриватБанк», з якого вона отримує пенсію, є її єдиним доходом і накладення арешту на цей рахунок позбавляє права на отримання пенсії та достатній життєвий рівень, порушує конституційні права.

Судовим розглядом суд встановив, що дійсно накладенням арешту на рахунок, з якого отримує пенсію Я. поставило її у скрутне матеріальне становище.

Суд зазначив, що оскаржувана постанова в цій частині винесена з порушенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та порушує законні права та інтереси скаржника, як сторони виконавчого провадження з огляду на таке.

Виходячи з принципу «належного урядування», визначення якого міститься в рішеннях Європейського суду з прав людини в справі «Москаль проти Польщі», «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» та «Лелас проти Хорватії», ризик будь-якої помилки державного органу повинен покладатися на саму державу, а тому оскаржувана постанова державного виконавця в цій частині підлягала скасуванню.

Статті 46 Конституції України гарантовано, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, в старості та в інших випадках, передбачених законом.

В рішенні Конституційного Суду України № 25рп/2009 від 07.10.2009 зазначено, що право на соціальний захист віднесено до основоположних прав і свобод. Це гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел та забезпечується статтями 46 та 64 Конституції України.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

На підставі викладеного суд скасував оскаржувану постанову державного виконавця від 16.10.2020 в частині накладення арешту на банківський рахунок, відкритий у АТ КБ «ПриватБанк» на ім'я боржника Я.

У справі № 638/9364/19 (провадження № 4-с/638/5/21) постановою про арешт коштів боржника від 24 вересня 2020 року накладено арешт на грошові кошти, що містяться на відкритих рахунках, а також на кошти на рахунках, що будуть відкриті після винесення постанови про арешт коштів боржника, крім коштів, що містяться на рахунках накладення арешту та/або звернення стягнення на які заборонено законом, та належить боржнику П., у межах суми звернення стягнення з урахуванням виконавчого збору/основної винагороди приватного виконавця, витрат виконавчого провадження, штрафів 22782,26 грн.

21 жовтня 2020 року боржник П. звернувся до державного виконавця із заявою про зняття арешту з карткового рахунку, який використовується для зарахування заробітної плати відповідно до законодавства України. Державним виконавцем не було здійснено будь-яких дій, пов'язаних з розглядом заяви П.

Вирішуючи справу суд, виходив з того, що відповідно до правової позиції Верховного Суду, викладеної у постановях від 27 червня 2019 року у справі № 916/73/19, від 10 жовтня 2019 року у справі № 916/1572/19 та від 17 січня 2020 року у справі № 340/1018/19, рахунки, які передбачені для виплати заробітної плати є рахунками із спеціальним режимом використання. Зважаючи на дану правову позицію, суд дійшов висновку, що відкритий в АТ «ПУМБ» на ім'я скаржника поточний рахунок, який використовується для зарахування заробітної плати, є рахунком із спеціальним режимом використання, що також підтверджується довідкою АТ «ПУМБ» від 16 жовтня 2020 року.

За результатами розгляду скарги суд зобов'язав державного виконавця самостійно вирішити питання щодо зняття арешту з усіх коштів боржника або їх частини, розміщених на зарплатному рахунку, відкритому в Акціонерному товаристві «Перший український міжнародний банк» на ім'я боржника П.

Разом з тим у справі № 638/6772/17 (провадження № 4-с/638/49/21) в подібних правовідносинах суд відмовив у задоволенні скарги з наступних підстав.

29.07.2020 державним виконавцем, в межах виконавчого провадження прийнято постанову про арешт коштів боржника та про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження.

Відповідно до пункту 3 Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 12 листопада 2003 року № 492, поточний рахунок - рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства України. До поточних рахунків також належать рахунки із спеціальним режимом їх використання, що відкриваються у випадках, передбачених законами України або актами Кабінету Міністрів України.

Виконуючи рішення суду, виконавець може накладати арешт на будь-які кошти на рахунках боржника в банківських установах, крім тих, накладення арешту на які заборонено законом. При цьому саме банк, який виконує відповідну постанову виконавця про арешт коштів боржника, відповідно до частини третьої статті 52 Закону № 1404-VIII повинен визначити статус коштів і рахунка, на якому вони знаходяться, та в разі їх знаходження на рахунку, на кошти на якому заборонено накладення арешту, банк зобов'язаний повідомити виконавця про цільове призначення коштів на рахунку та повернути його постанову без виконання, що є підставою для зняття виконавцем арешту із цих коштів згідно із частиною четвертою статті 59 Закону № 1404-VIII.

Також виконавець може самостійно зняти арешт з усіх або частини коштів на рахунку боржника у банківській установі в разі отримання документального підтвердження, що рахунок боржника має спеціальний режим використання та/або звернення стягнення на такі кошти заборонено законом (частина четверта статті 59 Закону № 1404-VIII).

Кошти, переказані платником отримувачу, з моменту їх зарахування на банківський рахунок переходять у власність останнього, який має виключне право розпорядження ними, а банк у свою чергу в межах договору та відповідно до вимог законодавства виконує функції з обслуговування банківського рахунка клієнта (здійснює зберігання коштів, за розпорядженням клієнта проводить розрахунково-касові операції за допомогою платіжних інструментів тощо) і не є набувачем цих коштів.

Кошти після зарахування на рахунок отримувача є його власністю, втратили свій цільовий статус (пенсії, соціальних виплат), та набули статус вкладу.

З копії матеріалів виконавчого провадження суд встановив, що державним виконавцем накладено арешт на грошові кошти, що містяться на відкритих рахунках, а також на кошти на рахунках, що будуть відкриті після винесення постанови про арешт коштів боржника, крім коштів, що містяться на рахунках накладення арешту та/або звернення стягнення на які заборонено законом.

З наданого боржником Р. повідомлення АТ «ПриватБанк» вбачається, що банком повідомлено Р. про те, що згідно постанови про накладення арешту видаткові операції за рахунками зупинено, у зв'язку з тим, що у банк надійшла постанова про накладення арешту від виконавчої служби.

АТ КБ «ПриватБанк», на яке нормами статті 52 ЗУ «Про виконавче провадження» покладений обов'язок визначати статус рахунка та можливість накладення арешту на кошти на ньому, постанову виконавця про накладення арешту на кошти боржника Р. виконало. Зазначене свідчить про те, що банк також не визнав цей рахунок та кошти на ньому такими, на які законом заборонено накладати арешт та звертати стягнення.

За таких обставин, суд дійшов висновку, що рахунок, на який було накладено арешт державним виконавцем та який належить Р., не відноситься до рахунків зі спеціальним чи обмеженим режимом використання, накладення арешту на кошти на якому заборонено, кошти після зарахування на рахунок отримувача є його власністю, втратили свій цільовий статус (пенсії, соціальних виплат тощо), та набули статусу вкладу, а тому у задоволенні скарги було відмовлено.

У справі № 638/5949/21 (провадження № 4-с/638/161/21) боржник Ч. просив зняти арешт, накладений постановою державного виконавця на його рахунки, на які він отримує дохід як фізична особа-підприємець.

Вирішуючи справу суд виходив з того, що Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 19.05.2020 по справі №905/361/19 зазначено, що згідно з пунктом 1 частини четвертої статті 59 Закону України «Про виконавче провадження» підставою для зняття виконавцем арешту з усього майна (коштів) боржника або його частини є отримання виконавцем документального підтвердження, що рахунок боржника має спеціальний режим використання та/або звернення стягнення на такі кошти заборонено законом.

Суд зазначив, що законодавство України не визначає фізичну особу-підприємця, як окремого учасника цивільних правовідносин, оскільки фізична особа-підприємець - це та ж сама фізична особа, яка просто набула додаткового статусу.

Аналогічна позиція висловлена у п. 70 постанови ВСУ від 05.06.2018 р. у справі № 338/180/17 де зроблено висновок, що у разі припинення підприємницької діяльності і фізичною особою як її права, так і обов'язки за укладеними договорами не припиняються, а залишаються за нею як за фізичною особою. Висновок ВСУ, викладений у постанові від 04.12.2013 р. у справі № 6-125цс13, підтверджений в п. 39 постанови ВСУ від 05.06.2018 р. у справі № 338/180/17, а відтак подана скарга задоволенню не підлягає.

Всупереч викладеному, боржником не надано доказів останній отримує дохід на арештовані державним виконавцем рахунки як фізична особа-підприємець, у суду відсутні дані, що державним виконавцем при винесенні постанови порушено вимоги Закону України «Про виконавче провадження».

Враховуючи викладене, суд дійшов висновку про необґрунтованість доводів скарги та відмову у її задоволенні, оскільки державним виконавцем в межах своїх повноважень здійснюються дії щодо примусового виконання рішення суду.

Наступну категорію справ складають скарги стягувачів на бездіяльність державних та приватних виконавців при примусовому виконанні судового рішення (справи № 638/2261/18, 638/8328/20, 638/8307/16), а також скарги боржників на бездіяльність державних та приватних виконавців, яка полягає у невиконанні вимог ст. 40 Закону України «Про виконавче провадження» (справи № 638/13063/15, 638/4857/21, 2011/10352/12, 2-6598/10, 2-5071/11).

У справі № 638/8328/20 (провадження 4-с/638/114/21) суд визнав протиправною бездіяльність державного виконавця щодо ненакладення арешту на рухоме та нерухоме майно боржника з наступних підстав.

Стягувач М. звернувся до Міжрайонного відділу ДВС по Основ'янському та Слобідському районах у місті Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства, юстиції (м. Харків) із заявами про примусове виконання рішення суду, до яких додав виконавчі листи № 638/8328/20. У заявах стягувачем було зазначено рахунки боржника в банківських установах, що вбачається із копій зазначених заяв. Відповідно до відомостей з Автоматизованої системи виконавчого провадження за вказаними виконавчими листами від 23 грудня 2020 року, постановами від 23 березня 2021 відкрито три виконавчих провадження.

Відповідно до частин п'ятої, сьомої статті 26 Закону України «Про виконавче провадження» виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня надходження до нього виконавчого документа виносить постанову про відкриття виконавчого провадження, в якій зазначає про обов'язок боржника подати декларацію про доходи та майно боржника, попереджає боржника про відповідальність за неподання такої декларації або внесення до неї завідомо неправдивих відомостей. У постанові про відкриття виконавчого провадження за рішенням, примусове виконання якого передбачає справляння виконавчого збору, державний виконавець зазначає про стягнення з боржника виконавчого збору в розмірі, встановленому статтею 27 цього Закону.

У разі якщо в заяві стягувача зазначено рахунки боржника у банках, інших фінансових установах, виконавець негайно після відкриття виконавчого провадження накладає арешт на кошти боржника.

У разі якщо в заяві стягувача зазначено конкретне майно боржника, виконавець негайно після відкриття виконавчого провадження перевіряє в електронних державних базах даних та реєстрах наявність права власності або іншого майнового права боржника на таке майно та накладає на нього арешт. На інше майно боржника виконавець накладає арешт в порядку, визначеному статтею 56 цього Закону.

Тобто законом передбачено обов'язок виконавця негайно, якщо в заяві стягувача зазначено конкретне майно боржника, після відкриття виконавчого провадження перевірити в електронних державних базах даних та реєстрах наявність права власності або іншого майнового права боржника на таке майно та накласти на нього арешт.

З копій заяв стягувача М. від 15 березня 2021 року про примусове виконання рішення Дзержинського районного суду м. Харкова від 02 листопада 2020 року вбачалося, що останній у заяві зазначив майно, яке належить боржнику.

Із матеріалів справи та з пояснень скаржника, які не спростовані ані представником стягувача, ані державним виконавцем, вбачалося, що державним виконавцем всупереч імперативним вимогам статті 26 Закону України «Про виконавче провадження», не було негайно після відкриття виконавчого перевірено в електронних державних базах даних та реєстрах наявність права власності або іншого майнового права боржника на вказане в заяві стягувача майно та накладено на нього арешт.

З огляду на відсутність доказів щодо виконання державним виконавцем свого обов'язку, передбаченого ч. 7 с. 26 Закону України «Про виконавче провадження», а саме щодо негайного після відкриття виконавчого провадження перевірки в електронних державних базах даних та реєстрах наявності права власності або іншого майнового права боржника майно, яке зазначено в заявах стягувача М. про примусове виконання рішення суду, і подальшого його арешту, суд дійшов висновку, що бездіяльність державного виконавця, яка полягає у невчиненні зазначених вище дій, є незаконною, у зв'язку з чим задовольнив скаргу у цій частині вимог.

За результатами розгляду скарги боржника Ш. на бездіяльність Шевченківського відділу державної виконавчої служби у м. Харкові щодо не зняття арешту майна суд визнати протиправною таку бездіяльність та зобов'язав Шевченківський відділ державної виконавчої служби у місті Харкові зняти арешт, накладений постановою від 25.05.2016, з огляду на таке (справа № 2011/10352/12, провадження № 4-с/638/151/21).

Заочним рішенням Дзержинського районного суду м. Харкова від 03.11.2014 року позовні вимоги публічного акціонерного товариства «Укрсоцбанк» до Д. та Ш. про стягнення заборгованості за іпотечним договором – задоволено. Постановою Харківського апеляційного суду від 11.12.2019 року замінено стягувача у цивільній справі №2011/10352/12 з публічного акціонерного товариства «Укрсоцбанк» на Ш.

Ухвалою Дзержинського районного суду м. Харкова від 17.03.2020 року визнано таким, що не підлягає виконанню виконавчий лист, виданий Дзержинським районним судом м. Харкова на виконання рішення від 03.11.2014 року по справі №2011/10352/12.

25.05.2021 року виконавчі листи повернуто стягувачеві без виконання, при цьому арешт на майно не знято і він продовжує діяти.

Згідно ч.4 ст.40 Закону України «Про виконавче провадження» у разі якщо після повернення виконавчого документа стягувачу з підстав, передбачених частиною першою статті 37 цього Закону, встановлено, що виконавчий документ не підлягає виконанню або покладені виконавчим документом на боржника зобов'язання підлягають припиненню відповідно до умов угоди про врегулювання спору (мирової угоди), укладеної між іноземним суб'єктом та державою Україна на будь-якій стадії урегулювання спору або розгляду справи, включаючи стадію визнання та виконання рішення, незалежно від дати укладення такої угоди, арешти з майна боржника знімаються, відомості про боржника виключаються з Єдиного реєстру боржників, скасовуються інші вжиті під час примусового виконання рішення заходи, про що виконавець виносить постанову, яка в день її винесення надсилається органу, установі, посадовій особі, яким була надіслана для виконання постанова про накладення арешту на майно (кошти) боржника, а у випадках, передбачених законом, виконавець вчиняє дії щодо реєстрації припинення обтяження такого майна.

Відповідно до ч.2 ст.40 Закону України «Про виконавче провадження» про зняття арешту з майна (коштів) виконавець зазначає у постанові про закінчення виконавчого провадження або повернення виконавчого документа, яка в день її винесення надсилається органу, установі, посадовій особі, яким була надіслана для виконання постанова про накладення арешту на майно (кошти) боржника, а у випадках, передбачених законом, вчиняє дії щодо реєстрації припинення обтяження такого майна.

Враховуючи викладене, суд дійшов висновку про обґрунтованість скарги та її задоволення в частині зобов'язання державного виконавця зняти арешт з нерухомого майна Ш.

Окрім того заслуговує на увагу правова позиція суду за результатами розгляду справи № 640/15693/18 (провадження № 4-с/638/148/21), в якій суд дійшов висновку, що державний виконавець хоча формально і порушив строки винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, проте, беручи до уваги те, що подальші дії його відповідали вимогам ч. 1 ст. 28 Закону України «Про виконавче провадження», зазначене в системному аналізі не свідчить про безпідставне затримання виконання судового рішення та неправомірність дій державного виконавця, а тому у задоволенні скарги було відмовлено. Таких висновків суд дійшов з огляду на таке.

Суд встановив, що заява позивача про відкриття виконавчого провадження та виконавчий лист по справі Московським відділом державної виконавчої служби у м. Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м.Харків) отримано 28.12.2020 року. При цьому виконавче провадження відкрито постановою від 11.01.2021 року

Відповідно до ч. 5 ст. 26 Закону України «Про виконавче провадження» виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня надходження до нього виконавчого документа виносить постанову про відкриття виконавчого провадження, в якій зазначає про обов'язок боржника подати декларацію про доходи та майно боржника, попереджає боржника про відповідальність за неподання такої декларації або внесення до неї завідомо неправдивих відомостей. У постанові про відкриття виконавчого провадження за рішенням, примусове виконання якого передбачає справляння виконавчого збору, державний виконавець зазначає про стягнення з боржника виконавчого збору в розмірі, встановленому статтею 27 цього Закону.

Державним виконавцем Московського відділу державної виконавчої служби у м. Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м.Харків) відповідно до вимоги ст.18, 26, 56 Закону України «Про виконавче провадження» за період з 11.01.2021 року по 13.07.2021 року вчинялись дії щодо примусового виконання рішення суду, зокрема направлені запити до установ щодо отримання доходів боржників, наявності рухомого та нерухомого майно, накладено арешт на майно боржника.

Таким чином, державний виконавець здійснював необхідні заходи примусового виконання судового рішення, які передбачені чинним законодавством.

До наступної категорії справ відносяться скарги на рішення, дії чи бездіяльність державних та приватних виконавців при примусовому виконанні судових рішень про стягнення аліментів, серед яких можна виділити зокрема:

- оскарження дій щодо розрахунку заборгованості зі сплати аліментів (справи № 2-13352/10, 638/4283/20, 638/13612/18, 638/22519/14, 638/5975/20);

- оскарження рішень про встановлення тимчасового обмеження боржників у праві керування транспортним засобами (справи № 638/8810/14-ц (провадження 4-с/638/110/20 та 4-с/638/65/22), 638/2548/18);

- бездіяльність виконавців щодо непроведення індексації аліментів за період (справа № 638/15616/13) тощо.

Так у справі № 2-13352/10 (провадження № 4-с/638/73/21) боржник С. оскаржив дії державного виконавця щодо розрахунку заборгованості зі сплати аліментів з тих підстав, що в добровільному порядку регулярно сплачував аліменти на утримання дочки.

Дослідивши матеріали справи, суд встановив, що згідно розрахунку заборгованості зі сплати аліментів станом на 12.05.2020 року за період з 17.11.2010 року по 01.05.2020 року заборгованість зі сплати аліментів у С. становить 24969, 57 грн.

Боржник С. підтвердив сплату аліментних зобов'язань, що не враховані державним виконавцем, а саме надав квитанції про перерахування на ім'я стягувача через ПАТ «Укрпошта» коштів за 2012 рік

на загальну суму 2400, 00 грн, за 2013 рік на загальну суму 4650, 00 грн, за 2014 рік на загальну суму 4980, 00 грн, за 2015 рік на загальну суму 5175, 00 грн, за 2016 рік на загальну суму 6150, 00 грн, за 2017 рік на загальну суму 9800, 00 грн, за 2018 рік на загальну суму 10800, 00 грн, за 2019 рік на загальну суму 11500, 00 грн.

Також матеріали справи містили довідку про доходи С. видану за місцем роботи останнього, з якої вбачалося стягнення з боржника С. аліментів у 2020 році.

Співставивши сплачені боржником С. аліментні платежі та розрахунок заборгованості зі сплати аліментів станом на 06.08.2020 року, складений державним виконавцем розрахунок, суд дійшов висновку, що вказаний розрахунок не відображає усіх платежів, вчинених С. на виконання виконавчого листа №2-13352/10, у зв'язку з чим зобов'язав державного виконавця внести зміни до розрахунку заборгованості відносно С. станом на серпень 2020 року, врахувавши усі наведені у вказаному судовому рішенні платежі.

В подібних правовідносинах суд відмовив у задоволенні скарги Т. з наступних підстав (справа № 638/13612/18, провадження № 4-с/638/107/21).

17.06.2020 до відділу ДВС надійшла заява стягувача Т., в якій було зазначено про те, що за весь час з 18.09.2018 року до неї від боржника надійшли дві виплати: 1400,00 грн. у березні 2019 року, та 1120,00 грн. також у березні 2019 року, та остання просила не враховувати будь-які інші чеки та квитанції, оскільки до стягувача інших виплат по аліментам не надходило.

Державним виконавцем був складений розрахунок заборгованості по сплаті аліментів Т., згідно виконавчого листа № 638/13612/18 від 13.05.2019, в якому вказано, що за період з 18 вересня 2018 року по січень 2021 року включно, заборгованість по сплаті аліментів станом на 01.02.2021 року нарахована у сумі – 77000,00 грн. За кожен місяць з вересня 2018 року по січень 2021 року включно, нараховані до сплати аліменти у сумі по – 2800,00 грн. щомісяця (окрім вересня 2018 року, в якому сума аліментів - 1120,00 грн.). В графі «Сплачено боржником/стягнуто виконавцем» зазначено: березень 2019 року – 2520,00 грн.

Скаржник не погодився із вказаними розрахунками заборгованості станом на 01.06.2020 року, та станом на 01.02.2021 року, оскільки державним виконавцем до них не були включені сплачені боржником кошти в рахунок сплати аліментів, які сплачувались на рахунок відкритий на ім'я дитини згідно наданих ним квитанцій, а також не виключена сума аліментів, яка припадала на дитину, яка у грудні 2020 року досягла повноліття.

Надаючи оцінку наявним в матеріалах справи, суд виходив із вимог ст. 12 ЦПК України, відповідно якої цивільне судочинство здійснюється на засадах змагальності сторін. Учасники справи мають рівні права щодо здійснення всіх процесуальних прав та обов'язків, передбачених законом. Кожна сторона повинна довести обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

Відповідно до ч. 1 ст. 77 ЦПК України, належними є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування.

Згідно із ч. 2 ст. 77 ЦПК України, предметом доказування є обставини, що підтверджують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для розгляду справи і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення.

Статтею 78 ЦПК України визначено, що обставини справи, які за законом мають бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування.

Відповідно до ч. 1,2 ст. 80 ЦПК України, достатніми є докази, які у своїй сукупності дають змогу дійти висновку про наявність або відсутність обставин справи, які входять до предмета доказування. Питання про достатність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання.

Згідно із ч. 6 ст. 81 ЦПК України, доказування не може ґрунтуватися на припущеннях.

Скаржником вказаних процесуальних норм не дотримано, та не доведено/не підтверджено жодними допустимими, належними, тобто такими, які містили б інформацію щодо предмета доказування, доказами, факту сплати зазначених ним сум в рахунок сплати аліментів на виконання судового рішення у справі № 638/13612/18, невключення/виключення яких державним виконавцем до спірних розрахунків, він вважає протиправним.

Суд зазначив, що додані боржником до скарги копії численних квитанцій, роздруківок, тощо, на підтвердження перерахування ним грошових коштів в рахунок сплати аліментів, є практично нечитабельними, та не дають можливості встановити інформацію про платника, суми грошових коштів та їх отримувача, а також рахунки та осіб на яких їх відкрито. Відомості про рахунки відкриті на ім'я стягувача та боржника у виконавчому провадженні чи дітей матеріали справи не містять, що взагалі позбавляє суд можливості перевірити повідомлені боржником обставини.

З наявних в матеріалах справи матеріалів вбачалося, що ознайомлення боржника з матеріалами виконавчого провадження відбулося ще у лютому 2021 року, разом з тим, відомостей про вжиття Т. будь-яких заходів щодо отримання відповідної інформації (доказів), звернення до виконавця за їх отриманням, та наслідків таких звернень, суду також не надано. Клопотань про витребування доказів судом у разі неможливості отримання їх самостійно, скаржником також не заявлялось.

У зв'язку із наведеним, суд не вбачав протиправності в діях/бездіяльності державного виконавця щодо невключення/виключення у спірних розрахунках заборгованості по сплаті аліментів Т. станом на 01.06.2020 року та станом на 01.02.2021 року, сум грошових коштів згідно наданих боржником квитанцій, у зв'язку з чим у задоволенні скарги Т. відмовив.

В межах судового контролю за виконанням судового рішення у справі № 638/8810/14-ц судом було розглянуто дві скарги з подібних правовідносин, а саме щодо оскарження рішень про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортним засобами, в яких було прийнято протилежні за результатом рішення (провадження 4-с/638/110/20 та 4-с/638/65/22).

Так при розгляді скарги на постанову від 27.09.2016 (провадження 4-с/638/110/20) суд встановив, що 29.08.2018 року державним виконавцем винесено постанову про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними засобами.

Разом із тим, відповідно до п.1 ч.10 ст.71 ЗУ «Про виконавче провадження» тимчасове обмеження боржника у праві керувати транспортними засобами не може бути застосовано в разі, зокрема, якщо встановлення такого обмеження позбавляє боржника основного законного джерела засобів для існування.

З аналізу вищезазначених положень ЗУ «Про виконавче провадження» вбачається, що за наявності у боржника заборгованості по сплаті аліментів на утримання дитини, державний виконавець, в залежності від розміру утвореної заборгованості, має право зокрема, встановити боржнику ряд обмежень визначених п. п. 1-4 ч. 9 ст.71 ЗУ «Про виконавче провадження».

Однак у відповідності до наявних в матеріалах справи доказів та обставин, викладених у скарзі, вбачається, що боржник у виконавчому провадженні – Ф. за останнім місцем роботи працював водієм, іншої професійної освіти не має і це єдине джерело його доходу, а тому згідно вимог п. 1 ч. 10 ст.71 ЗУ «Про виконавче провадження» до боржника не може бути застосовано тимчасове обмеження у праві керувати транспортними засобами, оскільки таке обмеження позбавляє боржника основного законного джерела засобів для існування, що позбавляє можливості заявника заробляти кошти та сплачувати аліменти.

На підставі викладеного суд скасував постанову від 27.09.2016 року про обмеження Ф. у праві керування транспортними засобами.

Інший склад суду при розгляді скарги на постанову державного виконавця від 06.12.2021 про обмеження Ф. у праві керування транспортними засобами відмовив у задоволенні скарги, мотивуючи це наступним (провадження 4-с/638/65/22).

Відповідно до ч.9, 10 ст.71 Закону України «Про виконавче провадження» за наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за

чотири місяці, державний виконавець вносить вмотивовані постанови, серед яких й про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними засобами - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі.

Тимчасове обмеження боржника у праві керувати транспортними засобами не може бути застосовано в разі: 1) якщо встановлення такого обмеження позбавляє боржника основного законного джерела засобів для існування; 2) використання боржником транспортного засобу у зв'язку з інвалідністю чи перебуванням на утриманні боржника особи з інвалідністю I, II групи, визнаної в установленому порядку, або дитини з інвалідністю; 3) проходження боржником строкової військової служби, військової служби за призовом осіб офіцерського складу, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або якщо боржник проходить військову службу та виконує бойові завдання військової служби у бойовій обстановці чи в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях; 4) розстрочення або відстрочення сплати заборгованості за аліментами у порядку, встановленому законом.

Згідно з вимогами пунктів 4, 6 розділу XVI Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 №512/5 з наступними змінами, виконавець зобов'язаний обчислювати розмір заборгованості зі сплати аліментів щомісяця та у випадках, передбачених частиною четвертою статті 71 Закону, повідомляти про розрахунок заборгованості стягувача і боржника.

Розрахунок заборгованості обчислюється в автоматизованій системі виконавчого провадження на підставі відомостей, отриманих із: звіту про здійснені відрахування та виплати; квитанцій (або їх копій) про перерахування аліментів, наданих стягувачем чи боржником; заяв та (або) розписок стягувача; інформації про середню заробітну плату працівника для цієї місцевості; інших документів, що відображають отримання боржником доходу або сплату ним аліментів.

Сума заборгованості зі сплати аліментів, присуджених як частка від заробітку (доходу), визначається виконавцем у порядку, встановленому статтею 195 Сімейного кодексу України.

За наявності заборгованості зі сплати аліментів, яка утворилася з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання та сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за чотири місяці (у випадках, визначених абзацом шостим частини дев'ятої статті 71 Закону, - три місяці), державний виконавець вносить вмотивовані постанови, передбачені пунктами 1-4 частини дев'ятої статті 71 Закону, які виготовляються за допомогою автоматизованої системи виконавчого провадження. Виготовлення таких постанов не в автоматизованій системі виконавчого провадження забороняється.

Згідно зі статтею 195 СК України заборгованість за аліментами, присудженими у частці від заробітку (доходу), визначається виходячи з фактичного заробітку (доходу), який платник аліментів одержував за час, протягом якого не провадилося їх стягнення, незалежно від того, одержано такий заробіток (дохід) в Україні чи за кордоном. Заборгованість за аліментами платника аліментів, який не працював на час виникнення заборгованості або є фізичною особою-підприємцем і перебуває на спрощеній системі оподаткування, або є громадянином України, який одержує заробіток (дохід) у державі, з якою Україна не має договору про правову допомогу, визначається виходячи із середньої заробітної плати працівника для даної місцевості. У разі встановлення джерела і розміру заробітку (доходу) платника аліментів, який він одержав за кордоном, за заявою одержувача аліментів державний виконавець, приватний виконавець здійснює перерахунок заборгованості. Розмір заборгованості за аліментами обчислюється державним виконавцем, приватним виконавцем, а в разі виникнення спору - судом.

Суд зазначив, що боржником не оспорювалася наявність заборгованості зі сплати аліментів, проте останній зазначив, що керування транспортним засобом є єдиним способом працевлаштування та отримання заробітку. Разом з тим, суд встановив з копії трудової книжки боржника та його особистих пояснень у судовому засіданні, що останній тимчасово не працює та на день винесення постанови не працював, окремо суд звернув увагу, що за останнім місцем роботи боржник займав посаду слюсаря,

що спростовує твердження Ф. про те, що керування транспортним засобом є єдиним способом отримання заробітку.

Таким чином, суд встановив наявність у боржника заборгованості зі сплати аліментів, яка утворилася з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за чотири місяці, розмір заборгованості боржником не спростовано. При цьому, Ф. не підпадає під обмеження, визначені ч. 10 ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження», у зв'язку з чим суд дійшов висновку, що оскаржувана постанова винесена з дотримання Закону України «Про виконавче провадження», направлена на забезпечення прав дитини та доводи боржника безпідставні, спростовуються матеріалами справи, а відтак скарга є обгрунтованою та не підлягає задоволенню.

Передостання категорія справ пов'язана з оскарженням дій державних та приватних виконавців при визначенні вартості майна боржника, оцінці майна боржника (ст. 57 Закону України «Про виконавче провадження») (справи № 638/5995/16, 638/215/17, 2-1331/11, 638/13251/14-ц, 2011/2911/2012, 638/14775/17).

У справі № 638/13251/14-ц (провадження 4-с/638/86/21) боржник Г. звернулась до суду зі скаргою на дії державного виконавця щодо результатів визначення вартості та оцінки майна.

Скаржник зазначив, що звіт про оцінку майна протиправний, а дії приватного виконавця неправомірні, оскільки не була узгоджена дата оцінки, доступ до нежитлових приміщень є виключно у заявниці. Ці обставини свідчать про проведення оцінки без доступу до об'єкту оцінки, а тому скаржник просила суд визнати протиправними дії приватного виконавця стосовно проведення оцінки майна щодо об'єкта оцінки - описаного та арештованого вказаного вище майна, зобов'язати виконавця провести нову оцінку вказаного майна.

Розглядаючи справу, суд керувався наступними нормами права.

Згідно з ч. 1-3 ст. 57 Закону № 1404-VIII визначення вартості майна боржника здійснюється за взаємною згодою сторонами виконавчого провадження. У разі якщо сторони виконавчого провадження, а також заставодержатель у 10-денний строк з дня винесення виконавцем постанови про арешт майна боржника не досягли згоди щодо вартості майна та письмово не повідомили виконавця про визначену ними вартість майна, виконавець самостійно визначає вартість майна боржника. У разі якщо сторони виконавчого провадження не дійшли згоди щодо визначення вартості майна, визначення вартості майна боржника здійснюється виконавцем за ринковими цінами, що діють на день визначення вартості майна. Для проведення оцінки за регульованими цінами, оцінки нерухомого майна, транспортних засобів, повітряних, морських та річкових суден виконавець залучає суб'єкта оціночної діяльності суб'єкта господарювання.

У ч. 5 ст. 57 Закону № 1404-VIII зазначено, що виконавець повідомляє про результати визначення вартості чи оцінки майна сторонам не пізніше наступного робочого дня після дня визначення вартості чи отримання звіту про оцінку. У разі якщо сторони не згодні з результатами визначення вартості чи оцінки майна, вони мають право оскаржити їх у судовому порядку в 10-денний строк з дня отримання

Правові засади здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, її державного та громадського регулювання, забезпечення створення системи незалежної оцінки майна з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки майна, майнових прав та використання її результатів визначені Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні».

Відповідно до ч. 6 ст. 9 вказаного Закону положення (національні стандарти) оцінки майна є обов'язковими до виконання суб'єктами оціночної діяльності під час проведення ними оцінки майна всіх форм власності та в будь-яких випадках її проведення.

Ст. 12 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» передбачено, що звіт про оцінку майна є документом, що містить висновки про вартість майна

та підтверджує виконані процедури з оцінки майна суб'єктом оціночної діяльності суб'єктом господарювання відповідно до договору. Вимоги до змісту звіту про оцінку майна, порядку його оформлення та рецензування встановлюються положеннями (національними стандартами) оцінки майна. Зміст звіту про оцінку майна повинен містити розділи, що розкривають зміст проведених процедур та використаної нормативно-правової бази з оцінки майна.

Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затверджений постановою КМУ від 10 вересня 2003 року № 1140, є обов'язковим для застосування під час проведення оцінки майна та майнових прав суб'єктами оціночної діяльності, а також особами, які відповідно до законодавства здійснюють рецензування звітів про оцінку майна. Поняття, що вживаються у цьому стандарті, використовуються в інших національних стандартах.

Пунктами 15, 16 Національного стандарту № 1 передбачено, що методи проведення оцінки, що застосовуються під час визначення ринкової вартості об'єкта оцінки у разі використання порівняльного підходу, повинні ґрунтуватися на результатах аналізу цін продажу (пропонування) на подібне майно.

Визначення ринкової вартості об'єкта оцінки за допомогою порівняльного підходу ґрунтується на інформації про ціни продажу (пропонування) подібного майна, достовірність якої не викликає сумнівів у оцінювача. У разі відсутності або недостатності зазначеної інформації у звіті про оцінку майна зазначається, якою мірою це вплинуло на достовірність висновку про ринкову вартість об'єкта оцінки.

Відповідно до п. 52 Національного стандарту № 1 оцінювач самостійно здійснює пошук інформаційних джерел (за винятком документів, надання яких повинен забезпечити замовник оцінки згідно з договором), їх аналіз та виклад обґрунтованих висновків. При цьому оцінювач повинен проаналізувати всі інформаційні джерела, пов'язані з об'єктом оцінки, тенденції на ринку подібного майна, інформацію про угоди щодо подібного майна, які використовуються у разі застосування порівняльного підходу, та іншу істотну інформацію. У разі неповноти зазначеної інформації або відсутності її взагалі у звіті про оцінку майна зазначається негативний вплив цього факту на результати оцінки.

Згідно з пунктом 50 Національного стандарту № 1 проведенню незалежної оцінки майна передує підготовчий етап, на якому здійснюється ознайомлення з об'єктом оцінки.

Пунктом 51 вказаного стандарту передбачено, що незалежна оцінка майна проводиться у такій послідовності: укладення договору на проведення оцінки, ознайомлення з об'єктом оцінки, збирання та оброблення вихідних даних та іншої інформації, необхідної для проведення оцінки; ідентифікація об'єкта оцінки та пов'язаних з ним прав, аналіз можливих обмежень та застережень, які можуть супроводжувати процедуру проведення оцінки та використання її результатів; вибір необхідних методичних підходів, методів та оціночних процедур, що найбільш повно відповідають меті оцінки та обраній базі, визначеним у договорі на проведення оцінки, та їх застосування; узгодження результатів оцінки, отриманих із застосуванням різних методичних підходів; складання звіту про оцінку майна та висновку про вартість об'єкта оцінки на дату оцінки; доопрацювання (актуалізація) звіту та висновку про вартість об'єкта оцінки на нову дату (у разі потреби).

Разом із цим, відповідно до пункту 56 Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» звіт про оцінку майна, у тому числі, має містити письмову заяву оцінювача про якість використаних вихідних даних та іншої інформації, особистий огляд об'єкта оцінки (у разі неможливості особистого огляду відповідні пояснення та обґрунтування застережень і припущень щодо використання результатів оцінки), дотримання національних стандартів оцінки майна та інших нормативно-правових актів з оцінки майна під час її проведення, інші заяви, що є важливими для підтвердження достовірності та об'єктивності оцінки майна і висновку про його вартість.

При цьому суд врахував, що суб'єкт оціночної діяльності є учасником виконавчого провадження, а не посадовою особою державної виконавчої служби і його звіт про оцінку майна є результатом практичної діяльності фахівця-оцінювача, а не актом державного органу.

Державний виконавець повідомляє про результати визначення вартості чи оцінки майна сторонам. У разі, якщо сторони не згодні з результатами визначення вартості чи оцінки, вони мають

право подати державному виконавцю заперечення в десятиденний строк з дня надходження повідомлення. Сторона вважається ознайомленою з результатами визначення вартості чи оцінки арештованого майна, якщо їй надіслано повідомлення про результати визначення вартості чи оцінки майна рекомендованим листом за адресою, зазначеною у виконавчому документі, або за місцем фактичного проживання чи перебування такої сторони, достовірно встановленим державним виконавцем.

У разі заперечення однією із сторін проти результатів оцінки, проведеної суб'єктом оціночної діяльності суб'єктом господарювання, державний виконавець призначає рецензування звіту про оцінку майна. Витрати, пов'язані з рецензуванням звіту, несе сторона, яка заперечує проти результатів оцінки. У разі незгоди з оцінкою, визначеною за результатами рецензування, сторони мають право оскаржити її в судовому порядку в десятиденний строк з дня отримання відповідного повідомлення.

Отже, рецензування звіту з оцінки є єдиним законодавчо встановленим способом спростування результатів оцінки.

Закон не містить обов'язку приватного виконавця здійснювати рецензування звіту про оцінку майна, виконаного суб'єктом оціночної діяльності. Натомість, зацікавлена сторона може подати державному виконавцю заперечення проти звіту про оцінку і, в разі відмови останнім у призначенні рецензування звіту, може оскаржити його дії.

Враховуючи зазначене, суд дійшов висновку, що в даному випадку дії державного виконавця відповідали положенням Закону України «Про виконавче провадження», а тому вимоги Г. не ґрунтуються на законі та її скарга задоволенню не підлягає.

У справі № 638/5995/16-ц (провадження 4-с/638/13/21) хоча суд і дійшов подібного висновку про правомірність дії приватного виконавця щодо оцінки майна, однак скаргу в частині визнання недійсним звіту про оцінку рухомого майна задовольнив з наступних підстав.

Постановою державного виконавця від 29.10.2019 року про опис та арешт майна (коштів) боржника, описано та накладено арешт на автомобіль боржника. Постановою від 04.11.2019 року призначено суб'єкта оціночної діяльності - суб'єкта господарювання Зіненко О.В., якому доручено надати письмовий звіт про оцінку майна з питань визначення початкової вартості описаного арештованого рухомого майна, а саме автомобіля боржника, для подальшої реалізації вищевказаного майна шляхом проведення електронних торгів ДП «СЕТАМ».

08.11.2019 року суб'єктом оціночної діяльності ФОП Зіненко О.В подано звіт про оцінку майна, відповідно до висновку якого вартість автомобіля склала 674500, 00 грн.

Разом з тим згідно Висновку експертного авто-товарознавчого дослідження від 25.11.2019 року проведеного ХНДІ судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокариуса, середня ринкова вартість автомобіля боржника становить 867980,29 грн.

Розглядаючи скаргу, суд виходив з того, що аналіз статті 57 Закону України «Про виконавче провадження» свідчить про те, що учасники виконавчого провадження, яким є, у тому числі і заявник, мають право на оскарження оцінки майна, а не процесуальної дії державного виконавця, оскільки відповідно до цієї статті державний виконавець лише залучає оцінювача, який здійснює свою діяльність відповідно до Закону України № 2658-III.

Суд дійшов до висновку, що дії приватного виконавця щодо оцінки майна відповідали положенням частин першої - третьої, п'ятої статті 57 Закону України «Про виконавче провадження».

Однак судом враховано, що звіт про оцінку майна не створює жодних правових наслідків для учасників правовідносин з оцінки майна, а лише відображає та підтверджує зроблені суб'єктом оціночної діяльності - суб'єктом господарювання висновки і його дії щодо реалізації своєї практичної діяльності (пункт 34 постанови Великої Палати Верховного Суду від 13 березня 2018 року у справі № 914/881/17, провадження № 61-18гс18).

Приватний виконавець не брав безпосередньої участі при оцінці майна, а також не має відношення до експертної установи, оскільки саме суб'єкт оціночної діяльності - суб'єкт господарювання несе відповідальність за надання недостовірної чи необ'єктивної оцінки майна.

Суд врахував посилання представника боржника на наявність іншого висновку ХНДІ судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса, відповідно до якого реальна вартість спірного майна склала 867980,29 грн., що значно є вищою ніж встановлено звітом ФОП Зіненко О.В., згідно якого ринкова вартість автомобіля може скласти 674500 грн, що в свою чергу свідчить про те, що висновок про вартість рухомого майна не відповідає вимогам закону та є значно заниженим.

На підставі викладеного суд дійшов до висновку, що експертна оцінка у формі письмового звіту про оцінку майна боржника, що визначена для реалізації на публічних торгах (аукціоні) від 08.11.2020 року є такою, що неповною мірою відповідає вимогам діючого законодавства щодо оцінки майна і така вартість не може використовуватися при реалізації спірного майна, у зв'язку з чим визнати недійсним звіт ФОП Зіненко О.В. про оцінку майна від 08.11.2019 року.

У справі № 638/14775/17 (провадження № 4-с/638/48/21) в подібних правовідносинах суд відмовив у задоволенні скарги боржника Б. з тих підстав, що Законом України «Про виконавче провадження» не передбачено обов'язку приватного виконавця на здійснення з власної ініціативи рецензування звіту про оцінку майна боржника. Водночас Б. не надано доказів того, що вона подавала державному виконавцю заперечення проти звіту про оцінку майна, а останній відмовив у призначенні рецензування звіту. Таким чином судом не було встановлено порушення прав заявника.

З аналогічних підстав також відмовлено у задоволенні скарги Б. у справі № 2011/2911/2012 (провадження № 4-с/638/51/21).

До наступної категорії справ входять скарги на рішення, дії чи бездіяльність державних та приватних виконавців при примусовому виконанні судових рішень про встановлення побачення з дитиною, рішення про усунення перешкод у побаченні з дитиною (справи № 638/12278/15-ц, 638/1899/16-ц, 638/5785/16-ц).

У справі № 638/12278/15-ц (провадження 4-с/638/142/21) суд визнав неправомірною бездіяльність державного виконавця щодо нездійснення заходів примусового виконання рішення та зобов'язав уповноваженого державного виконавця вжити заходи примусового виконання рішення, передбачені ст.64-1 Закону України «Про виконавче провадження», з огляду на таке.

Постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 16.01.2019 рішення Дзержинського районного суду м. Харкова від 15.08.2016 в незмінній при апеляційному перегляді частині та постанову Апеляційного суду Харківської області від 12.04.2018 залишено без змін.

12.02.2019 Дзержинським районним судом м. Харкова видано виконавчі листи, на підставі яких відкрито виконавче провадження. Рішенням визначено, зокрема «Обрати способом участі батька Г. у вихованні малолітньої доньки Г. спілкування з дитиною з метою забезпечення навиків до сімейних цінностей проведення двічі на рік відпустки разом з батьком за відсутності матері: взимку протягом одного тижня, влітку протягом двох тижнів кожного року при умові згоди матері на виїзд для проведення відпустки за межі України або при спільному виїзді батьків для проведення відпустки».

З наданої стягувачем копії листа вбачається, що 11.01.2021 стягувач Г. направив боржнику В. заяву, у якій просив узгодити час його з дитиною відпочинку взимку 2020/2021, запропоновано повідомити строк до 22.01.2021 зручної для боржника дати.

Як вбачається з копії рекомендованого повідомлення про вручення поштового відправлення зазначений лист боржник отримала 22.01.2021. Будь-яких доказів того, що В. надала Г. відповідь на лист матеріали скарги не містять.

19.02.2021 до відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Харківській області Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Харків) на електронну адресу відділу надійшла заява боржника В., відповідно до якої вона пропонує провести у четверту п'ятницю лютого 2021 року біля пам'ятника Гулак – Артемовському у парку ім. Шевченка Т.Г. у м. Харкові. Проведення виконавчих дій за адресою, визначеною державним

виконавцем, вважає недоцільним через можливість завдання моральної шкоди дитині. У зв'язку з чим вимагає від Г. надати державному виконавцю про заплановане місцеперебування його із дитиною під час запланованого зимового відпочинку, повідомити про період перебування у відпустці, контактні телефони, інформацію щодо пересування до місця відпочинку та назад, а також врахувати інтереси дитини, просили узгодити проведення виконавчих дій о 14-00 год. 26.02.2021 біля пам'ятника Гулак – Артемовському у парку ім. Т.Г. Шевченка у м. Харкові.

26.02.2021 електронною поштою стягувач Г. направив державному виконавцю повідомлення, яким повідомив, що категорично заперечує проти запропонованого часу та місця виконавчих дій. 28.02.2021 стягувач Г. направив доповнення до відповіді, де зазначив, що запропоноване місце та час проведення виконавчих дій з перевірки виконання рішення в частині «проведення відпустки разом з батьком за відсутності матері» не відповідають ані інтересам доньки, ані вимогам законодавства, ані фактичним обставинам справи.

01.03.2021 до відділу примусового виконання рішень надійшла відповідь про заперечення вчинення дій у запропонований час, проте станом на теперішній час не подано запитовану інформацію про заплановане місцеперебування разом із дитиною під час запланованого зимового відпочинку.

13.04.2021 стягувач Г. направив заступнику начальника Управління – начальник відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Харківській області Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Харків) заяву, у якій вкотре просив винести постанову про визначення часу та місця виконання рішення суду, в частині спілкування з дитиною взимку протягом одного тижня.

11.05.2021 стягувач Г. на адресу відділу примусового виконання рішень направив клопотання яким повідомив, що боржником рішення суду не виконано, у зв'язку з чим стягувач просив державного виконавця скласти акт про невиконання боржником рішення суду.

Як свідчать матеріали скарги клопотання Г. від 11.05.2021 залишилось без відповіді.

Порядок виконання рішення про встановлення побачення з дитиною, рішення про усунення перешкод у побаченні з дитиною закріплені у ст. 64-1 ЗУ «Про виконавче провадження».

Так, ч. 2 зазначеної статті передбачає, що державний виконавець здійснює перевірку виконання боржником цього рішення у час та місці побачення, визначених рішенням, а у разі якщо вони рішенням не визначені, то перевірка здійснюється у час та місці побачення, визначених державним виконавцем.

Проте, у супереч зазначених норм, державний виконавець не визначає час та місце побачення, а пропонує стягувачу та боржнику визначити час та місце виконання рішення.

При цьому, державний виконавець, враховує заяву боржника про час та місце зустрічі та не враховує незгоду стягувача з зазначеним місцем зустрічі.

В своєму листі від 22.02.2021 державний виконавець зазначає, що враховує інтереси дитини, проте не враховує зауваження батька дитини Г., що перебування дитини з батьком протягом тижня вимагає наявності у дитини певної кількості одягу, взуття, особистих речей, іграшок. Державним виконавцем не враховано яким чином узгодження кількості одягу та іншого, що необхідно дитини може відбутись біля пам'ятника у парку міста Харкова.

За правилами ч. 3,4, 5 ст. 64-1 ЗУ «Про виконавче провадження» -у разі невиконання без поважних причин боржником рішення державний виконавець складає акт та вносить постанову про накладення на боржника штрафу у розмірі, визначеному частиною першою статті 75 цього Закону. У постанові зазначаються вимога виконувати рішення та попередження про кримінальну відповідальність.

У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення державний виконавець складає акт, вносить постанову про накладення на боржника штрафу в подвійному розмірі, надсилає до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення, звертається з поданням про тимчасове обмеження боржника у праві виїзду за межі України до суду за місцезнаходженням органу державної виконавчої служби, вносить вмотивовану постанову про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними

засобами (із врахуванням обмежень, передбачених частиною десятою статті 71 цього Закону) та вживає інші заходи примусового виконання рішення, передбачені цим Законом.

У разі виконання рішення боржником виконавець складає акт та виносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

Тобто, при виконанні зазначеного рішення суду державний виконавець повинен був скласти акт та винести постанову про закінчення виконавчого провадження або скласти акт невиконання рішення суду та вжити відповідних заходів.

Проте, державним виконавцем не виконанні вимоги ст. 64-1 ЗУ «Про виконавче провадження».

Суд звернув увагу державного виконавця, що рішення суду, в частині обрання способом участі батька Г. у вихованні малолітньої доньки Г. спілкування з дитиною з метою забезпечення навиків до сімейних цінностей проведення двічі на рік відпустки разом з батьком за відсутності матері: взимку протягом одного тижня, влітку протягом двох тижнів кожного року при умові згоди матері на виїзд для проведення відпустки за межі України або при спільному виїзді батьків для проведення відпустки, повинно бути виконано в певний період, в даному випадку у зимовий період. Проте, як вбачається з наданих стягувачем листів державного виконавця, ним направляються листи стягувачу 17.03.2021, тобто після закінчення зимового періоду.

Відповідно до п.6 розділу IX Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України 2 квітня 2012 року №512/5 при виконанні рішення про встановлення побачення з дитиною, рішення про усунення перешкод у побаченні з дитиною державний виконавець за потреби залучає органи опіки та піклування.

Матеріали справи не містять відомостей про залучення працівників опіки та піклування для забезпечення прав та інтересів дитини.

У рішення ЄСПЛ «Ген та інші проти України» від 10.06.2021 зазначено: «Крім того, залишається незрозумілим, наскільки в цьому відношенні могли бути задіяні дитячі та сімейні служби та чи могла бути застосована якась сімейна медіація. У певний момент судові пристави вирішили, що місцевий орган по догляду за дітьми повинен приєднатися до виконавчого провадження (див. Пункт 21 вище), але не було жодних ознак того, що цей орган по догляду за дітьми мав якийсь вплив на здійснення домовленостей про контакт».

Також суду звернув увагу на те, що ЄСПЛ зазначає, що незважаючи на те, що практика Суду вимагає врахування поглядів дітей, ці погляди не обов'язково є незмінними, а заперечення дітей, які мають бути наділені належною вагою, не обов'язково є достатніми для подолання інтересів батьків, особливо в тому, щоб мати постійний контакт з їхніми інтересами з дитиною. Зокрема право дитини висловлювати свої власні погляди не повинно тлумачитися як ефективне надання безумовного права вето дітям без будь-яких інших факторів, що розглядаються, а також проведення експертизи для визначення їх найкращих інтересів. Такі інтереси зазвичай диктують, що зв'язки дитини з сім'єю повинні зберігатися, за винятком випадків, коли це може шкодити його здоров'ю та розвитку (рішення ЄСПЛ «А.В. проти Словенії»).

Отже, обов'язок державного виконавця вживати передбачених ЗУ «Про виконавче провадження» заходів щодо примусового виконання рішень, неупереджено, ефективно, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії.

Суд вважав, що державний виконавець не вжив передбачених законодавством заходів з метою реального виконання рішення суду щодо участі батька Г. в частині проведення одного тижня взимку.

Суд звернув увагу, що батько має право на особисте спілкування з дитиною, а той із батьків, з ким проживає дитина, не має права перешкоджати йому спілкуватися з дитиною та брати участь у її вихованні, якщо таке спілкування не перешкоджає нормальному розвитку дитини.

У згаданому рішенні ЄСПЛ «Ген та інші проти України» від 10.06.2021 (пункти 66,67) Суд зазначає: «що стосується поведінки державних виконавців, схоже, що вони неодноразово приїжджали на контактні зустрічі з єдиною метою документувати той факт, що дитина не бажала спілкуватися зі своїм батьком та її бабусею та дідусем. Національний суд розкритикував обмежений обсяг втручання державних виконавців як невідповідний (див. Пункти 33 та 34 вище). Суд повторює, що право дитини

висловлювати власні погляди не слід тлумачити як таке, що ефективно надає дітям беззастережне право вето без розгляду будь-яких інших факторів та проведення експертизи для визначення їх найкращих інтересів; крім того, такі інтереси зазвичай диктують, що зв'язки дитини зі своєю сім'єю повинні підтримуватися, за винятком випадків, коли це може зашкодити її здоров'ю та розвитку (див. AV v. Slovenia, п. 878/13, п. 72, 9 квітня 2019, з подальшими посиланнями). Однак у цій справі, коли органи влади постійно стикалися з відмовою дуже маленької дитини бачитися з членами її сім'ї, вони не змогли забезпечити ефективну професійну адресну підтримку дитини; така підтримка була для неї критично важливою для звикання до ідеї регулярних зустрічей з батьком та бабусею та дідусем, а також для того, щоб В. зрозуміла, що відповідає найкращим інтересам дитини, відповідно до мотивів обов'язкових судових рішень (див. пункт 8 вище). Така допомога становила, з огляду на конкретні обставини цієї справи, частину необхідних заходів, які органи влади мали обґрунтовано вжити, відповідно до своїх позитивних зобов'язань, передбачених статтею 8 (див. Аналогічний підхід, AV, згадане вище, § 84).

Нарешті, навіть незважаючи на те, що добровільне дотримання є кращим, укорінені позиції, які батьки часто займають у таких випадках, можуть ускладнити таке дотримання, що в певних випадках вимагає застосування пропорційних примусових заходів (див. § 43, з подальшими посиланнями). У зв'язку з цим судові пристави наклали на В. штрафи (див. Пункт 14 вище), але сумнівно, що розміри цих санкцій були досить значними, щоб мати належний примусовий вплив на В. (порівняйте Куппінгер проти Німеччини, № 62198 / 11, § 105, 15 січня 2015 р.)».

Суд дійшов висновку, що в результаті неналежного виконання рішення суду державним виконавцем порушені права малолітньої дитини скаржника на спілкування з ним, відповідно до рішення суду, оскільки бездіяльність державного виконавця сприяла тому, що державними органами примусово не виконане рішення суду, у зв'язку з чим скаргу задовольнив.

5) Проблемні питання, які виникають при вирішенні процесуальних питань, пов'язаних з виконанням рішень у цивільних справах.

Відповідно до частини 1 статті 450 ЦПК України скарга на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення розглядається у десятиденний строк у судовому засіданні за участю стягувача, боржника і державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця, рішення, дія чи бездіяльність яких оскаржуються.

Тобто законом чітко визначено строк розгляду скарги – 10 днів з моменту надходження до суду.

Системний аналіз судової практики в цій категорії справ свідчить, що практично всі скарги розглянуті поза межами 10-денного строку, визначеного законом.

Серед причин порушення строків розгляду справ в першу чергу необхідно виділити неналежну процесуальну поведінку учасників справи, які не з'являються в судові засідання, та/або не отримують судові повістки та судові виклики.

При цьому відповідно до ч. 2 ст. 450 ЦПК України не є перешкодою для розгляду скарги виключно неявка стягувача, боржника, державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби, приватного виконавця, які належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду скарги.

Частинами третьою, четвертою статті 128 ЦПК України передбачено, що судові виклики здійснюються судовими повістками про виклик. Судові повідомлення здійснюються судовими повістками-повідомленнями.

Порядок вручення судових рішень визначено у статті 272 ЦПК України, за змістом частини одинадцятої якої у випадку розгляду справи за матеріалами в паперовій формі судові рішення надсилаються в паперовій формі рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Днем вручення судового рішення є: день вручення судового рішення під розписку; день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про вручення судового рішення (пункти 1, 3 частини шостої статті 272 ЦПК України).

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду в рамках справи № 510/280/21, провадження № 61-5443св22 в постанові від 25 жовтня 2022 року зазначив, що належним доказом, який підтверджує дату отримання копії ухвали суду, є рекомендоване повідомлення про вручення поштового відправлення, що підлягає поверненню відправнику.

Таким чином неотримання сторонами виконавчого провадження судових викликів та повісток виключає їх належне повідомлення в розумінні закону, а тому є підставою для відкладення розгляду скарг і як наслідок розгляду скарг з порушенням строку, визначеного законом.

Однак найбільш поширеною причиною несвоєчасного розгляду скарг є ненадання державними та приватними виконавцями матеріалів виконавчих проваджень, витребуваних відповідними ухвалами та запитами суду.

При цьому, потрібно враховувати, що розгляд судом справи, в якій суд дійшов висновку про необхідність у витребування матеріалів виконавчого провадження, без надходження до суду таких матеріалів буде суперечити принципу справедливості, оскільки справедливість судового розгляду знаходить свою реалізацію, у тому числі, у здійсненні судом правосуддя без формального підходу до розгляду кожної конкретної справи.

Крім того витребування матеріалів виконавчого провадження необхідне з метою дотримання вимог щодо всебічності, повноти і об'єктивності з'ясування фактичних обставин справи та оцінки доказів, що мають важливе значення для правильного вирішення справи, з'ясування усіх юридично-значущих обставин та надання доказів з усіма притаманними їм властивостями, якостями та ознаками, їх зв'язків, відносин, і як наслідок, постановлення законного і обгрунтованого судового рішення.

Так у справі № 2011/10256/12 (провадження № 4-с/638/20/20) судом було вжито всіх необхідних заходів для витребування матеріалів виконавчого провадження №40419669, оскільки, судом неодноразово на адресу начальника Київського відділу державної виконавчої служби м. Харкова Головного територіального управління юстиції у Харківській області були направлені запити про необхідність надання до суду матеріалів виконавчого провадження №40419669. Однак такі запити залишилися без належного реагування з боку виконавчої служби. Бездіяльність виконавчої служби у даному випадку призвела до суттєвого порушення строків розгляду скарги.

У справі № 2-3347/11 (провадження 4-с/638/145/21) ухвалою суду від 09.06.2021 року було зобов'язано орган державної виконавчої служби надати належним чином завірену копію виконавчого провадження № 32186251, однак представник Шевченківського відділу державної виконавчої служби м. Харків Головного територіального управління юстиції у Харківській області в судове засідання не з'явився, причини неявки суду не повідомив, ухвала суду відділом державної виконавчої служби не виконана. Розгляд скарги склав 202 дні.

У справі № 2-11754/10 (провадження № 4-с/638/4/22) ухвалою суду від 05.12.2017 витребувано від Московського ВДВС м. Харків ГТУЮ у Харківській області належним чином завірену копію виконавчого провадження по виконавчому листу № 2-11754/10 від 05.04.2011.

Однак Московський ВДВС м. Харків ГТУЮ у Харківській області станом на 02.07.2021 ухвалу від 05.12.2017 року не виконав, до суду не надіслав завірену копію виконавчого провадження. Крім того ухвалою суду від 02.07.2021 року повторно було витребувано з Московського ВДВС м. Харків ГТУЮ у Харківській області (назва станом на час постановлення ухвали – Московський ВДВС у м. Харкові СМУМЮ (м. Харків) належним чином завірену копію виконавчого провадження, відкритого за виконавчим листом Дзержинського районного суду м. Харкова № 2-11754/10 від 05.04.2011 року.

Таким чином впродовж майже чотирьох років не було виконано ухвалу суду від 05.12.2017 року і лише після повторного постановлення аналогічної ухвали від 02.07.2021, виконавча служба 30.11.2021 надіслала до суду письмові пояснення.

Одним зі шляхів вирішення проблеми порушення строків розгляду скарг є розроблення дієвих інструментів з надання судді, у провадженні якого перебуває скарга, доступу до Автоматизованої системи виконавчих проваджень (далі – АСВП) на правах користувача. По-перше, це сприятиме дотриманню строків розгляду скарг, по-друге, забезпечить ефективний контроль за виконанням судових рішень, по-третє, сприятиме забезпеченню прав учасників справи на справедливий суд, оскільки виконавче провадження є завершальною стадією судового провадження.

Слід наголосити, що для ефективного судового контролю судді, у провадженні якого перебуває відповідна скарга, достатньо користувацького доступу до АСВП, тобто права огляду наявних процесуальних рішень виконавця та копій електронних документів, наявних в АСВП, без прав адміністратора на внесення будь-яких змін до виконавчого провадження.

Крім того надання саме такого доступу в жодному разі не порушить принцип заборони втручання державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, політичних партій, громадських об'єднань, інших осіб у діяльність державного виконавця, приватного виконавця з примусового виконання рішень.

Практична реалізація даного інструмента полягає у поєднанні функціоналів Автоматизованої системи документообігу суд (далі - АСДС), яка наразі функціонує в судових органах, зокрема модулів «Електронний суд» та «Електронний кабінет», з Автоматизованою системою виконавчих проваджень (АСВП), шляхом синхронізації номеру виконавчого провадження з номером судової справи (виконавчого документа).

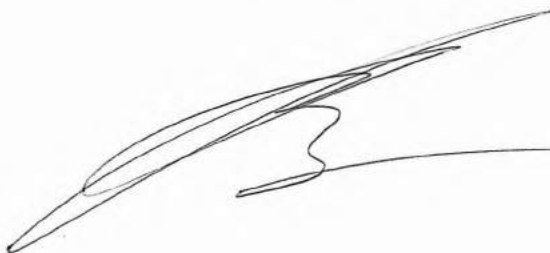
В подальшому, після надходження скарги до суду та її реєстрації в АСДС, слід забезпечити надання користувацького доступу судді до відповідного виконавчого провадження в АСВП, та аналогічного доступ державному чи приватному виконавцю до обліково-статистичної картки даної скарги в АСДС.

Також відповідні зміни необхідно буде інтегрувати в Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему.

З метою реалізації даного інструменту виникає необхідність у внесенні відповідних змін до Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження, затвердженого Наказом Міністерства юстиції України від 05.08.2016 № 2432/5, Положення про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженого Рішенням Ради суддів України від 02.04.2015 № 25, Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затвердженого Рішенням Вищої Ради Правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21, Закону України «Про виконавче провадження», Цивільного процесуального кодексу України.

Додаток: копія ухвали від 10.12.2020 року (провадження № 4-с/638/184/20);
копія ухвали від 24.11.2021 року (провадження № 4-с/638/188/21).;
копія ухвали від 22.02.2022 року (провадження № 4-с/638/65/22);
копія ухвали від 22.04.2021 року (провадження № 4-с/638/13/21);
копія ухвали від 20.07.2021 року (провадження № 4-с/638/142/21).

Голова суду
вик. Комлев Д.В.
7732391

Денис ЦВІРЮК